

Измененията в ГПК и Змед. през призмата на адвокатите.

**Лектор: доц. д-р Таня Градинарова, адвокат в Софийска
адвокатска колегия, медиатор и обучител на медиатори**

Адвокатска колегия – гр. Ямбол, 05.12.2025 г.

Общностна рамка в Европейския съюз

чл.5 от Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21.05.2008 г. относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси

пар. 1: Съдът, сезиран с делото, може, ако е уместно и като отчита всички обстоятелства по делото, да прикани страните да използват медиация за уреждане на спора. Съдът може също така да прикани страните да присъстват на информационна среща относно използването на медиацията, ако такива срещи се провеждат и са лесно достъпни.

Общностна рамка в Европейския съюз

чл.5 от Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21.05.2008 г. относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси

пар. 2 Настоящата директива не засяга разпоредбите на националното законодателство, съгласно които медиацията е задължителна или подлежи на стимули или санкции, преди или след започване на съдебното производство, при условие, че съответното законодателство не възпрепятства страните да упражнят правото си на достъп до съдебната система.

Общностна рамка в Европейския съюз

Резолюция на Европейския парламент от 13 септември 2011 г. относно прилагането в държавите членки на Директивата:

- добрият пример на България: осъществена медиация по 2/3 от насочените към медиация дела и половината са приключили успешно;**
- подчертава, че медиацията следва да се насърчава по-скоро като реална, евтина и по-бърза алтернатива на правосъдието, отколкото като задължителен аспект на съдебната процедура**

Резолюция на Европейския парламент от 12 септември 2017 г. относно изпълнението на Директива 2008/52/ЕО- ПРЕПОРЪКИ

- ☐ **НАСЪРЧАВАНЕ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА МЕДИАЦИЯТА ПРИ ГРАЖДАНСКОПРАВНИ И ТЪРГОВСКОПРАВНИ СПОРОВЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЧРЕЗ ПОДХОДЯЩИ ИНФОРМАЦИОННИ КАМПАНИИ**
- ☐ **РАЗРАБОТВАНЕ НА ОБЩОЕВРОПЕЙСКИ МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА КАЧЕСТВО НА УСЛУГИТЕ ПО МЕДИАЦИЯ**
- ☐ **НЕОБХОДИМОСТ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ ДА СЪЗДАДАТ И ПОДДЪРЖАТ НАЦИОНАЛНИ РЕГИСТРИ ЗА ПРОЦЕДУРИТЕ ПО МЕДИАЦИЯ, КОИТО ДА СА ИЗТОЧНИК НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОМИСИЯТА**
- ☐ **ПРЕПОРЪЧВА КОМИСИЯТА ДА РАЗШИРИ ПРИЛОЖНОТО ПОЛЕ НА МЕДИАЦИЯТА СЪЩО И ЗА ДРУГИ ГРАЖДАНСКИ ИЛИ АДМИНИСТРАТИВНИ ВЪПРОСИ**

Сравнителноправен поглед

Различни подходи:

- ☐ Австрия, ФРГ Германия
- ☐ Италия, Унгария, Хърватия, Латвия, Франция
- ☐ Република Чехия, Гърция, Литва, Люксембург

Решение № 11 от 1 юли 2024 г. по конст. дело № 11/2024 на Конституционния съд

- ☐ Медиацията като доброволна процедура е обусловена от свободната воля на страните
- ☐ Това не предполага тя да е част от процес, протичащ под ръководството и контрола на държавен орган и скрепен с възможността за санкциониране на поведение, отклоняващо се от въведена задължителност за участие в такава процедура
- ☐ Избраният от законодателя подход за задължаване на страните в рамките на започналия съдебен процес под страх от имуществена санкция да участват в процедура за извънсъдебно уреждане на спорове разкрива вътрешна противоречивост и несъвместимост между поставената от законодателя цел и средството за постигането ѝ

Решение № 11 от 1 юли 2024 г. по конст. дело № 11/2024 на Конституционния съд

- ☐ **Върху свободната воля на правните субекти се въздейства именно със средствата на принудата на държавата, включително чрез предвиждане на имуществени санкции. По този начин уредбата засяга свободата като общочовешка ценност според Преамбюла на Конституцията, тъй като принуждава страните по делата да участват в процедура по медиация под страх от санкция**
- ☐ **Извършеният от законодателя подбор на делата по чл. 140а ГПК не се основава на ясно определени критерии**
- ☐ **Разпоредбата на чл. 78а ГПК не отговаря на изискванията за достъпност, разбираемост, прецизност, недвусмисленост и яснота на законите, както и предвидимост, за съответствието им с принципите на Конституцията**

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

- ☐ § 17 ПЗР – образувани производства след влизане в сила**
- ☐ чл. 140а, ал. 1 ГПК – право на съда да задължи страните да участват лично в информационна среща;**
- ☐ Еднократност на задължаването – чл. 140б, ал. 2 ГПК: обхват - първа инстанция;**
- ☐ без предвидена продължителност**

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

Обхват на дела – с оглед предмета: чл. 140а, ал. 1, т. 1-11 ГПК – изчерпателно изброяване

- ☐ **семеиноправни спорове: чл. 140а, ал. 1, т.4, т.5, т.6, т.7 и т. 8 ГПК;**
- ☐ **спорове, свързани със съсобственост: чл. 140а, ал.1, т.1, т.2, т. 3**
ГПК обхват на дела – с оглед предмета: чл. 140а, ал. 1, т. 1-11 ГПК;
- ☐ **трудоваправни спорове: чл. 140а, ал.1, т.9;**
- ☐ **парични и непарични вземания: облигационни(чл. 140а, ал.1, т.10 ГПК) и търговскоправни (чл. 140а, ал.1, т.11 ГПК)**

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

Право на преценка на съда – чл. 140а, ал. 2 ГПК

- ❑ Две положителни предпоставки: 1) в обхвата на чл. 140а, ал.1 ГПК; 2) конкретна преценка на съда, че спорът е подходящ за медиация;**
- ❑ Примерни критерии за преценка по чл. 140а, ал.2 ГПК: характер на отношения между страните, усложнения в предмета на делото, безспорност на фактите по делото, бързина и разноси за производството;**
- ❑ израз: в определение; проблем: мотивиране.**

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

Процесуални пречки за задължаване – чл. 140а, ал. 3 ГПК – общи изключения

- ☐ **Изрично изключване на медиацията със законово правило – т. 1;**
- ☐ **Липса на разпоредителни правомощия по предмета на делото – т. 6;**
- ☐ **Процесуално или извънпроцесуално поведение на страна – т. 2, т.3 и т. 4;**
- ☐ **Връчване чрез залепване на уведомление на ответника на първото съобщение – т. 2;**
- ☐ **Затрудняване разглеждането и решаването в разумен срок – т. 5;**
- ☐ **Широка формулировка на т. 7**
- ☐ **Роля на адвоката – изтъкване във фазата по размяна на книжата или по-късно.**

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

- ☐ **Срок за провеждане – определя се от съда - чл. 140б, ал. 3 ГПК; по общо съгласие между страните – и след този срок;**
- ☐ **Съобщаване на определението на координатора на съдебния център и действия на координатора и деловодителя на състава – чл. 41 Наредба № 12**

Роля на адвокатите преди задължаване за информационна среща

- ☐ чл. 127, ал. 5 ГПК – в исковата молба: посочване наличието на пречки за провеждане на срещата, условие – доказани с писмени доказателства
- ☐ чл. 131, ал. 4 ГПК – аналогично правило за отговора на исковата молба
- ☐ доказателства – чл. 127, ал.5, съотв. чл. 131, ал. 4 ГПК и чл. 140а, ал. 3, т. 4 ГПК
- ☐ предложение за провеждане на информационна среща или процедура по медиация в разменените книжа по делото, с посочване на подходящ период – по аргумент от чл. 140а, ал. 4, т. 2 ГПК

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

- ❑ Етап от развитие на производството: три хипотези:
чл. 140, ал. 4 ГПК; чл. 140, ал. 5 ГПК**
- ❑ При писмено съгласие преди предявяването на иска или постигнато съгласие в книжката по делото – приканване от съда или насочване към медиация – чл. 140а, ал. 4 ГПК**
- ❑ Последици за производството – чл. 140б, ал.1 ГПК, чл. 321, ал. 4 ГПК**

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

- Същност и съдържание на информационната среща - чл. 13, ал. 1 ЗМед.; чл. 23 Наредба № 2/15.03.2007 г.**
- Начало на процедура по медиация – постигане на изрично съгласие между страните – чл. 11, ал. 2 ЗМед., включително когато информационната среща е по висящо дело – чл. 19, ал. 3 и ал. 4 ГПК;**

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

Участие на страните в информационната среща

- ☐ Физически лица – правило: лично участие на страните; недееспособни – законен представител: чл. 140, ал. 3 ГПК; 140а, ал. 1 ГПК, чл. 22, ал.2 ЗМед.;
- ☐ При повече от две страни или при съищци, съотв. съответници - чл. 22, ал.2 ЗМед.: допустимо упълномощаване на един от тях или трето лице да ги представлява;
- ☐ Държава, община, юридическо лице – пълномощник с изрично пълномощно;
- ☐ Могат да бъдат придружени и от адвокат; условие: изрично пълномощно – чл. 34, ал.3 ГПК.

3Мед. и Наредба № 12 – особености при провеждане на информационната среща

- ☐ **Общи и отделни срещи на медиатора със страните – по преценка на медиатора – чл. 47, ал. 1 Наредба № 12; може да се раздели на срещи в различни дни по общо съгласие - чл. 47, ал. 2 Наредба № 12; определяне на дата и час след първоначалните – по общо съгласие, както и съгласуване с координатора - чл. 47, ал. 2 Наредба № 12;**
- ☐ **Отлагане – уважителни причини, еднократно за всяка страна – чл. 22, ал. 3 3Мед.;**
- ☐ **Възможност за провеждане чрез видеоконферентна връзка.**

3Мед. и Наредба № 12 – особености при провеждане на информационната среща

☐ Определяне на дата и час на информационната среща; при необходимост – и място на провеждане – от координатора; информира деловодителя, който ги вписва в „съобщението“ – чл. 41, ал. 2 и ал. 4 Наредба № 12

☐ По съгласие между страните – информационна среща чрез видеоконферентна връзка – чл. 40, ал. 5 и чл. 44, ал. 3 Наредба № 12; задължение за информиране на координатора

☐ При съгласие между страните и медиатора – възможност за провеждане на дата, час и място, различни от определените от координатора, с незабавното му уведомяване – чл. 44, ал. 1 Наредба № 12

ЗМед. и Наредба № 12 – особености при провеждане на информационната среща

- ☐ **Определяне на медиатор: широки правомощия на координатора да определя медиатор – чл. 21, ал. 1 ЗМед.; чл. 42, ал. 1 Наредба № 12; т. 4 – само при възможност взема предвид посочения по съгласие между страните медиатор**
- ☐ **При провеждане на процедура по медиация след информационна среща - посочване на един или повече медиатори по взаимно съгласие на страните - чл. 50, ал.1 Наредба № 12; при посочване на медиатор от друг съдебен район или повече от един медиатор – разноските са за страните – чл. 50, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 Наредба № 12; кратък срок за внасяне – тридневен от уведомлението**
- ☐ **Допустима замяна на медиатора по искане на всяка от страните при наличие на обстоятелствата по чл. 13, ал. 2 ЗМед. – до приключване на информационната среща – чл. 46, ал. 2 Наредба № 12**
- ☐ **При оттегляне или замяна – насрочване на нова информационна среща: чл. 46, ал. 3 Наредба № 12**

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения

- ☐ Разноски за информационна среща и за медиация след нея до три часа – от бюджета на съда; условие: явяване на страните – чл. 78а, ал. 1 ГПК
- ☐ Отговорност за разноски за непроведената информационна среща при неявяване без уважителна причина или отказ – чл. 78а, ал. 2; прилагане в брачния процес – чл. 329, ал. 1 ГПК и в производството за съдебна делба – чл. 355 ГПК
- ☐ Финансов стимул - чл. 78, ал. 9 ГПК - възстановяване на 70% от внесената държавна такса при одобрено споразумение след процедура по медиация, а когато спогодбата е постигната след информационна среща и медиация в съдебен център – 85 %.

Изменения в ГПК и ЗМед.- основни положения при споразумението

- ☐ чл. 18, ал.2 ЗМед. – одобрение от съда, пред който делото е висящо, включително по въпроси, които са извън предмета на делото**
- ☐ чл. 18 ЗМед. – променено заглавие**
- ☐ чл. 18, ал. 3 ЗМед. - при няколко висящи дела – съд по първото образувано дело**

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!

MEDIATOR

PROBLEM

SOLUTION